

**Geografické rozhledy – časopis
pro další vzdělávání v geografii
Ročník 29 (2019–2020), číslo 1**

Vydává Česká geografická společnost, z. s.
v Nakladatelství P3K, s. r. o., www.p3k.cz

Adresa redakce: Univerzita Karlova,
Přírodovědecká fakulta,
Albertov 6, 128 43 Praha 2
redakce@geograficke-rozhledy.cz
www.geograficke-rozhledy.cz

 [geograficke.rozhledy](https://www.facebook.com/geograficke.rozhledy)
 [geografickerozhledy](https://www.instagram.com/geografickerozhledy)

Šéfredaktor: Miroslav Šifta

Redakce: Petr Karas, Lenka Pavelková

Redakční rada: Barbara Baarová,
Jan D. Bláha, Artur Boháč, Radek Durna,
Dana Fialová, Jindřich Frajer, Daniel
Gurňák, Martin Hanus, Jan Hercik,
Klára Hulíková, Jakub Jelen, Libor Jelen,
Petr Knecht, Jan Kopp, Marek Křížek,
Silvie R. Kučerová, Josef Kunc, Jakub Lysák,
Miroslav Marada, Jiří Martínek, Tomáš
Matějček, Aleš Nováček, Pavel Raška,
Dana Řezníčková, Miroslav Šobr

Layout: Vít T. Luštinec, Karel Kupka

Sazba a zlom: Nakladatelství P3K, s. r. o.

Tisk: Grafotechna plus, s. r. o.

Distribuci a předplatné zajišťuje jménem
vydavatele firma SEND Předplatné.

Předplatné objednávejte na:

www.send.cz/geografickerozhledy.

Časopis vychází 5x ve školním roce. Roční
předplatné 335 Kč. Cena za jednotlivé
číslo 67 Kč. Redakční uzávěrka 20. 9. 2019,
číslo 1 vyšlo 5. 10. 2019. Podávání novinových
zásilek povoleno ředitelstvím pošt Praha
č. j. 139/92 – NP, ze dne 17. 11. 1992.
MK ČR E 5922, ISSN 1210-3004.

Časopis je zařazen na Seznam recen-
zovaných neimpaktovaných periodik
vydáváných v Česku. Je vydáván s finanční
podporou Akademie věd ČR.

Foto na titulní straně:

Od roku 2017 probíhají ve Venezuele
protesty proti diktátorskému režimu,
který po smrti Huga Cháveze v roce 2013
převzal Nicolás Maduro. Bolívarska národní
garda demonstrace násilně potlačuje.
Proti demonstrantům používá vodní děla
a slzný plyn. Venezuelská revoluce, která
stála život už stovky lidí, stále není u konce.
Foto: Reynaldo Ribueno / Shutterstock.com.

Obsah

TÉMA ČÍSLA

Třicet let od pádu železné opony (<i>Jiří Martínek</i>)	4
Venezuela v revoluci (<i>Martin Rataj</i>)	6
Východní Lotyšsko: Neklidná hranice nebo kulturní střecha Evropy? (<i>Josef Miškovský</i>)	10
I hlavní města se (někdy) mění (<i>Miloš Fňukal</i>)	14
Revoluční kulturní změny v koloniální zemi (<i>Martin Soukup</i>)	18

GEOGRAFIE A ŠKOLA

Využití mentálních map ve výuce zeměpisu (<i>Kateřina Novotná</i>)	22
--	----

VĚDA, VÝZKUM, INOVACE

Nejvýznamnější proměny v reprodukčním chování světové populace (<i>Anna Altová, Kateřina Maláková, Jitka Slabá</i>)	26
Demografická revoluce (<i>Olga Kurtinová</i>)	30
Čtvrtá průmyslová revoluce a trh práce v Evropské unii (<i>Josef Bič</i>)	34

AKTUALITY

38

Úvodník

Nové číslo Geografických rozhledů je inspirováno třicetiletým výročím sametové revoluce, jež v listopadu 1989 odstartovala výraznou proměnu současné české společnosti. Připomeneme si nejen revoluční proměny východního bloku, ale v duchu definice „revoluce je masový protest lidí usilujících o změnu politického režimu“ se zaměříme i na politické proměny jinde. Detailněji se věnujeme situaci ve Venezuele, zemi usilující o vymanění z diktátorského režimu. Nahlédneme i do východního Lotyšska, do regionu Latgale na hranicích s Ruskem, regionu s nejasnou budoucností.

Revoluce ale v myšlení geografů a demografů nabývá a další významy. Některé z nich analyzují další články. Revolučními proměnami procházejí např. hlavní města, proto sledujeme budování, přemísťování nebo přejmenování vybraných světových metropolí. Na příkladu Papuy-Nové Guiney ukazujeme, jak výrazně dokáže kolonizace proměnit kulturu. V globálním měřítku změnila a mění společnost i planetu Zemi průmyslová revoluce, proto se zaměřujeme i na tzv. průmyslovou revoluci 4.0, již v budoucnu bude zasažena většina světových regionů.

Nechybí ani koncepty demografické revoluce nebo epidemiologického a zdravotního přechodu, které popisují a vysvětlují zásadní změny probíhající v lidské společnosti, především v počtu obyvatel, ale i dalších demografických ukazatelích.

Na rychlé tempo růstu světové populace reaguje i zemědělská produkce. Díky tzv. zelené revoluci (proměna zemědělství spočívající ve využívání moderních technologií, umělých hnojiv, pesticidů, šlechtění nových odrůd) drží produkce potravin více méně krok s nárůstem obyvatel Země. Přesto zelená revoluce není řešením dalších aspektů přelidnění světa a přináší nové problémy, např. globálně se snižující biodiverzitu.

Jakákoliv revoluce startuje tendence k další radikální přeměně a ta dříve či později s velkou pravděpodobností překoná svou předchůdkyni. Ač obklopeni revolucemi, užijte si listopadové oslavy v klidu. Přejeme vám příjemné čtení.

Miroslav Šifta